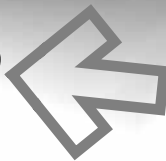

طی یک نظر سنجی جمع آوری شد.

نگاه ناشران به طرح

«سامان بخشی کتاب‌های آموزشی»

● تدوین: نصرالله دادار
● پرسشگران: فاطمه خرقانیان و یاسمن محمودی

اشاره

«طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی» در سال ۱۳۷۸، با هدف تشویق، هدایت و پشتیبانی از فعالیت پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی مناسب و استاندارد در جهت غنی‌سازی برنامه‌های درسی به اجرا درآمد. متولیان این طرح، به منظور اجرای هر چه بهتر آن، تلاش‌های گسترده‌ای در طول این ده سال انجام داده‌اند. انتشار ۳۱ جلد راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی، ۲۹ شماره کتاب‌نامه‌ی رشد، ۲۵ شماره مجله‌ی «رشد جوانه» و برگزاری هفت دوره جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی، بخشی از این تلاش‌هاست.

اینک ده سال از اجرای طرح می‌گذرد و ضروری است که بدانیم نظر ناشران به عنوان پدیدآورندگان اصلی کتاب‌های آموزشی در مورد طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی چیست.

در ادامه مشروح نظر سنجی در این زمینه از نظر تان می‌گذرد.

۲۷/۲۶۹۰۰۰

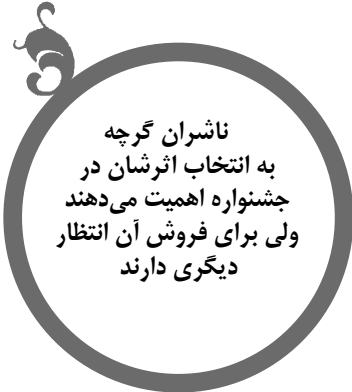
بهار و تابستان ۱۳۸۸

۵۰

جامعه‌ی آماری

در حال حاضر، حدود ۴۰ ناشر در زمینه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی و کمک درسی در کشور مشغول فعالیت هستند که معدودی از آن‌ها نسبت به دیگران فعالیت‌های گسترده‌تری دارند. در این نظرسنجی، ۲۰ ناشر به شرح زیر به عنوان جامعه‌ی نمونه‌ی آماری انتخاب شدند و از آن‌ها خواسته شد که به سؤالات نظرسنجی پاسخ دهند:

۱. کتاب سبز
۲. نگارینه
۳. برگ نگار
۴. پیش‌دانشگاهیان
۵. مشق شب
۶. فنی ایران
۷. نص
۸. دانشیار
۹. گاج
۱۰. مهاجر
۱۱. علوی
۱۲. ققنوس
۱۳. منتشران
۱۴. توسعه آموزش
۱۵. استادی
۱۶. آینده‌دیگرنگر
۱۷. فدک ایساتیس
۱۸. آموزش کشاورزی کرج
۱۹. شباهنگ
۲۰. ورای دانش

ناشران گرچه
به انتخاب اثرشان در
جشنواره اهمیت می‌دهند
ولی برای فروش آن انتظار
دیگری دارند

۲۷/۲۶۹۰۱۳

بهار و تابستان ۱۳۸۸

۵۱

از میان ناشران مذکور، فقط ۱۵ ناشر به سؤالات نظرسنجی پاسخ دادند، زیرا از پنج ناشر دیگر، دو ناشر (انتشارات نص و ققنوس) در دسترس نبودند، یک ناشر زمینه‌ی کاری خود را از انتشار کتاب‌های آموزشی تغییر داده بود (انتشارات استادی) و دو ناشر با وجود آن که سؤالات نظرسنجی برای آن‌ها ارسال شد، به سؤالات پاسخ ندادند (انتشارات گاج و منتشران).

سؤالات نظرسنجی

برای انجام این نظرسنجی، پرسش‌نامه‌ای حاوی ۱۹ سؤال در مورد طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی تهیه و از ناشران خواسته شد، به سؤالات پاسخ کوتاه دهند. متن سؤالات

نظرسنجی و پاسخ‌های ناشران به درصد به شرح زیر است:

۱. آیا با طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی آشنایی دارید؟

بله: ۴۶/۷ خیر: ۵۳/۳

۲. آیا می‌دانید متولی این طرح کیست؟

می‌دانم: ۳۳/۳ نمی‌دانم: ۶۶/۷

۳. آیا از هدف آن آگاهی دارید؟

می‌دانم: ۴۰ نمی‌دانم: ۶۰

۴. آیا تاکنون در جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی شرکت داشته‌اید؟

بله: ۷۳/۳ خیر: ۲۶/۷

۵. آیا نتایج جشنواره را دنبال می‌کنید و برایتان اهمیت دارد؟

بله: ۶۶/۷ خیر: ۳۳/۳

۶. آیا تاکنون کتاب برگزیده داشته‌اید؟

بله: ۶۰ خیر: ۴۰

۷. آیا برگزیده شدن کتاب در فروش آن تأثیر داشته است؟

بله: ۴۶/۷ خیر: ۵۳/۳

۸. آیا داوری جشنواره را مناسب می‌دانید؟

بله: ۶۰ خیر: ۴۰

۹. آیا کتابی را منتشر کرده‌اید که استحقاق برگزیده شدن داشته باشد؟

بله: ۶۶/۷ خیر: ۳۳/۳

۱۰. آیا کتاب‌های استاندارد راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی، که بخشی از خروجی

این طرح است را دیده‌اید؟

بله: ۵۳/۳ خیر: ۴۶/۷

۱۱. آیا معیارها و توصیه‌های این راهنماها را مفید و راه‌گشا ارزیابی می‌کنید؟

بله: ۳۳/۳ خیر: ۶۶/۷

۱۲. آیا تاکنون برای تولید کتاب‌های آموزشی خود از این دفترچه‌های راهنما استفاده

کرده‌اید؟

بله: ۲۰ خیر: ۸۰

۱۳. آیا این کار باعث بهتر شدن کیفیت اثر شما شده است؟

بله: ۲۶/۷ خیر: ۷۳/۳

۱۴. آیا تاکنون کتاب‌نامه‌های رشد را دیده‌اید؟

بله: ۸۰ خیر: ۲۰

۱۵. آیا می‌دانید چند شماره از این کتاب‌نامه چاپ شده است؟

می‌دانم: ۶/۷ نمی‌دانم: ۹۳/۳

۱۶. آیا از معرفی کتاب‌ها در کتاب‌نامه رضایت دارید؟

بله: ۶۰ خیر: ۴۰

۱۷. آیا تاکنون مجله‌ی رشد جوانه را دیده‌اید؟

بله: ۶۶/۷ خیر: ۳۳/۳

بیش از ۷۰ درصد شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی، تاکنون در جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی شرکت داشته‌اند

۱۸. آیا یکی یا آخرین مطلبی را که در این مجله خوانده‌اید، به یاد دارید؟

می‌دانم: ۶/۷ نمی‌دانم: ۹۳/۳

۱۹. آیا محتوای مجله را برای ناشران و تولیدکنندگان کتب آموزشی مفید ارزیابی

می‌کنید؟

بله: ۳۳/۳ خیر: ۶۶/۷

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۱. بیش از ۷۰ درصد شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی، تاکنون در جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی شرکت داشته‌اند و حدود ۶۶ درصد آنان، به نتایج جشنواره اهمیت می‌دهند. نظر به متمرکز بودن نظام آموزش و پرورش کشور، این توجه ناشران کتاب‌های آموزشی به نتایج کار جشنواره غیرمنتظره نیست.

۲. با وجود واقعیت فوق، بیش از ۵۰ درصد این ناشران با طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی آشنا نبودند و بیش از ۶۰ درصد آنان متولی طرح را نمی‌شناختند و از اهداف طرح آگاهی نداشتند. بی‌شک آگاهی ایشان در این دو مورد، بر کیفیت آثاری که تولید می‌کنند اثر می‌گذارد. اگر مسئولان طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی مایل‌اند، اهداف جشنواره به اهداف ناشران تبدیل شود، بیش از این باید در معرفی طرح و اهداف آن بکوشند.

۳. از میان ناشران پاسخ‌دهنده به پرسش‌های ما، ۶۰ درصد آنان در جشنواره، کتاب برگزیده داشته‌اند و داوری جشنواره را نیز مناسب دانسته‌اند. با این حال، بیش از ۵۰ درصد آنان اذعان داشتند که برگزیده شدن کتاب در فروش آن تأثیر نداشته است. این واقعیت دو احتمال را مطرح می‌کند:

- ناشران گرچه به انتخاب اثرشان در جشنواره اهمیت می‌دهند، ولی برای فروش آن انتظار دیگری دارند؛ شاید معرفی اثرشان از طریق رسانه‌های جمعی، یا شاید خرید دولتی.
  - عیارهای سنجش داوران جشنواره با نیازهای مخاطبان هم‌خوانی ندارد.
- به هر صورت، این موضوع آن‌قدر اهمیت دارد که به بررسی‌های عمیق‌تری در مورد آن بپردازیم.

۴. پاسخ به پرسش‌های ۱۰ تا ۱۳ نشان از آن دارد که «راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی» که از سوی طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی برای آشنایی ناشران با نحوه‌ی تولید مطلوب این نوع کتاب‌ها تهیه و عرضه شده‌اند، در مجموع نتوانسته‌اند برای ناشران مفید واقع شوند.

۲۷/۲۶۹۰۱۹

بهار و تابستان ۱۳۸۸

۵۳

جالب است که طبق یافته‌های نظرسنجی، فقط حدود نیمی از ناشران این راهنماها را دیده‌اند، اما حدود ۷۰ درصد ایشان معیارها و توصیه‌های راهنماها را مفید ندانسته‌اند. یعنی حدود ۲۰ درصد ناشران پاسخ‌دهنده، بی‌آن‌که راهنماها را دیده باشند، آن‌ها را مفید ندانسته‌اند.

استقبال نکردن ناشران از کتاب‌های راهنما، لزوماً به معنی نامناسب بودن آن‌ها نیست. به ویژه آن‌که ۸۰ درصد از این عزیزان، برای تولید کتاب‌های آموزشی خود اصلاً از این کتاب‌ها استفاده نکرده‌اند تا معیارها و توصیه‌ها محک بخورند و سنجیده شوند.

۵. برخلاف «راهنماها»، کتاب‌نامه‌ها ارزش‌های خود را به جامعه‌ی تولیدکنندگان کتاب‌های آموزشی شناسانده‌اند. ۸۰ درصد ناشران پاسخ‌دهنده، کتاب‌نامه‌های رشد را دیده‌اند و ۶۰ درصد آنان رضایت خود را از کتاب‌نامه‌ها اظهار داشتند. واقعیت این است که کتاب‌نامه‌ها اسناد اطلاعاتی ارزشمندی هستند که از جنبه‌های متفاوت می‌توانند یاور تولیدکنندگان کتاب‌های آموزشی باشند. در عین حال که جا دارد، تا حد امکان در بهبود کیفیت آن‌ها کوشید.

۶. حدود ۶۵ درصد پاسخ‌دهندگان مجله‌ی رشد جوانه را مطالعه کرده‌اند و همین درصد از آنان نیز آن را مفید ارزش‌یابی نکردند. تا امروز «رشد جوانه» مسیری دشوار و پر فراز و نشیب را پیموده است و امید می‌رود در آینده به عنوان رسانه‌ای قوی، میان ناشران و وزارت آموزش و پرورش ارتباطی دوسویه و شفاف برقرار سازد.